ISSN (o): 3030-3362

№ 8 (17)
27.08.2024

RESEARCH AND IMPLEMENTATION

TADQIQ VA TATBIQ

ILMIY-USLUBIY JURNALI

IF 2024
7.3

zenodo
Google scholar
OpenAIRE
CERTIFICATE
№ 078777
INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

- ANIQ FANLAR
- TABIIY FANLAR
- SIYOSIY FANLAR
- IJTIMOIY FANLAR
- IQTISOD FANLARI
- TEXNIKA FANLARI
- TIBBIYOT FANLARI
- PEDAGOGIKA FANLARI

fer-teach.uz
@ferteach_uz

Bosh muharrir:

F.M.Muxtarov
t.f.b. PhD, dotsent

Jurnal oyda bir marta nashr etiladi.

Nashr tillari:
O'zbek, rus, ingliz va qoraqalpoq

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiya agentligida 2023-yil 3-mayda №078777 raqam bilan ro'yxatga olingan

SJIF-2024: 5.3

Murojaat uchun

@ferteach_uz
+99893-343-13-14
https://fer-teach.uz/rai

Mas'ul muharrir

S.I.Zokirov *- f.-m.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

Taxrir hay'ati:

B.R.Ismailov *– t.f.d., prof. M.Avezov Jan. Qoz. Univ-ti., Chimkent, Qozog'iston*

I.Byorno *- Ph.D., Imeritus, Daniya Texnika Universiteti, Kopengagen, Daniya*

L.K.Mamadaliyeva – *t.f.d. (DSc), prof. FarPI, Farg'ona, O'zbekiston*

M.E.Yunusaliyev – *t.f.d. (DSc), prof. FarPI, Farg'ona, O'zbekiston*

X.B.Ismailov- *t.f.n., dot., M.Avezov Jan. Qoz. Univ-ti., Chimkent, Qozog'iston*

J.T.Moldaliyev *- bio. f. n., dotsent. OshDU, Osh, Qirg'iziston*

T.M.Abdullayev *– t.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

N.I.Ibrokhimov *– f.-m.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

A.R.Nurmatov *– tarix f.b. Ph.D., NamDU, Farg'ona, O'zbekiston.*

D.F.To'xtasinov *- ped.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

S.B.Atajonova *- ped.f.b. Ph.D, AndMI, Andijon O'zbekiston*

Sh.A.Umarov *- f.-m.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

I.A.Rustamov *- fal.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

B.X.Tolipov *- f.f.b. Ph.D., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston.*

O.X.Otaqulov *– t.f.n., dotsent. TATU Farg'ona filiali, O'zbekiston*

O.S.Raimjonova *– t.f.b. Ph.D, dotsent, TATU Farg'ona filiali, O'zbekiston*

R.A.Nurdinova *– t.f.b. Ph.D, dotsent, TATU Farg'ona filiali, O'zbekiston*

M.I.Ismoilov – *t.f.b. Ph.D, dotsent, TATU Farg'ona filiali, O'zbekiston*

I.T.Tojiboyev *– t.f.n., dotsent, Farg'ona davlat universiteti, O'zbekiston*

Sh.J.Kholmatov *- i.i.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston*

Z.N.Khatamova *- t.f.b. PhD., TATU Farg'ona filiali, Farg'ona, O'zbekiston*

Na‘matak mevasining kiyoviy tarkibi va uning tabobatda qo‘llanilishi

Orifova Madinaxon Mutalibjon qizi
Kokand university Andijon filiali talabasi

Annotatsiya*: Ushbu maqolada na‘matak (Rosa canina.L) o’simligi mevasining kimyoviy tarkibi haqida. O’simlik tarkibidagi biologik faol moddalarning tibbiyotda ahamiyati, ularning shifobaxshligi va turli kasalliklar, ayniqsa, kamqonlikni davolash va profilaktika qilishda qo‘llash mumkin.*

Kalit so’zlar: *vitamin, karotin, anemiya, askorbin kislota, efir moylari, tokoferol*

Chemical composition of Rósa canína fruits and its use in medicine.

Orifova Madinakhan Mutalibjan kizi
Student of the Andijan branch of Kokand University

Abstract: *This article is about the chemical composition of the fruits of the plant Rosa canina. The importance of biologically active substances of the plant in medicine, their medicinal properties and use in the treatment and prevention of various diseases, especially anemia.*

Key words: *vitamin, carotene, anemia, ascorbic acid, essential oils, tocopherol*

Kirish. Hozirgi kunda turli kasalliklarda birlamchi tibbiy yordam sifatida kimyoviy vositalarga murojaat qilish, muammoni xal qilishning tezkor usuli sifatida ko’rilmoqda. Ammo, uning foydasidan ko’ra qo’shimcha zararlari haqida hech o’ylab ko’rilmaydi.

Ma’lumki, tabiat juda ko’p mo’jizalarni o’z bag’rida yetishtiradi, ammo biz ulardan oqilona foydalana bilmaymiz. O’simliklar dunyosida juda ko’plab vitamin va minerallarga, atibakterial va dorivor xususiyatlarga ega bo’lgan o’simliklarimiz mavjud [5]. O’simliklar asosidagi biologik faol birikmalar inson organizmida yetishmayotgan mikroelementlarni to’ldirishi, yoki organizmga zarar berayotgan yot mikrooranizmlardan halos qilishi mumkin. Ayniqsa, kamqonlik yosh bolalarda ko‘proq uchraydi, shuning uchun hozirda bolalar anemiyasi butun dunyo pediatrlarining muammosi sanaladi. Anemiya kasalligi kuzatilgan yosh bolalar turli yuqumli xastaliklarga chalinishga moyil bo‘ladi. Xususan, qon tarkibida organizmning o‘sishi uchun muhim bo‘lgan oziq

moddalar yetishmasligi turli kasalliklarning rivojlanishiga yo‘l ochadi. Qolaversa, bunday bolalarda vazn yetishmasligi kuzatiladi va kamharakat bo‘lib, ular xayot kechirishning passiv tarzda o‘tkazishga majbur bo‘ladi [1].

Shundek ekan, bu kasallikni avvalo oldini olish va kasallikni davolash uchun serquyush yurtimizda o‘sayotgan dorivor o‘simliklar asosida tabiiy preparatlar hamda tabiiy shifobaxsh oziq-ovqat qo‘shilmalaridan foydalanish eng maqbul yechim hisoblanadi. Ma’lumki xayvon va o‘simliklar asosidagi biologik faol birikmalar tutgan oziq-ovqat qo‘shilmalari farmasevtika hamda oziq-ovqat sanoatida keng qo‘llanilib , ularning samaradorligi va xavfsizligi xalq tabobatining ko‘p asrlik tajribasi bilan tasdiqlangan [2] .

Metodologiya. Yurtimizda bog‘lar, dalalar, adirliklar va tog‘ yon bag‘irlarida keng tarqalgan va xalq tabobatida ko‘p qo‘llanilib kelayotgan Rosa canina (Itburun na’matagi) mevasining kimyoviy tarkibi quyidagicha: 0,2-2,2% vitamin C, K, B2 va P, 4-12 mg karotin, 8,09-18,5% qand moddasi, 1,2-3,65% limon va olma kislotalari, efir moylari, oshlovchi moddalar mavjud.Uning urug‘i tarkibida 8,46-9,63% yog‘lar tutadi [3].

Rasm. Rosa canina.L ning mevasi

“Na‘matak” yoki xalq tilida “Yovvoyi atirgul” tabobatda va aynan tibbiyotda foydalaniladigan na’matak mevasi C vitaminiga boy bo’lib, insonning immun tizimini mustahkamlashda yordam beradi. Xususan, u kuchli antioksidant ta’sirga ega va barcha a’zolarni regeneratsiyasini rag’batlantira oladi.

Namatak o’simligining tibbiy axamiyati:

- ✓ tomirlardagi qonni suyultirish
- ✓ yurak ishini barqarorlashtirish
- ✓ qon bosimini tushirish

- ✓ hazm tizimini normallashtirish
- ✓ xolestirin darajasini pasaytirish
- ✓ organizmni xujayra darajasida intoksikatsiya qilish
- ✓ milk shamollashi
- ✓ gripp
- ✓ vitamin yetishmovchiligi
- ✓ jigar kasalliklari
- ✓ istima tushirish
- ✓ siydik haydash
- ✓ me’da ichak kasalliklarini davolashda namatak o’simligidan foydalanish mumkin.

Ya’na bir e’tiborli jihati shundaki, aynan xomiladorlik davrlarda taksikozni yengillashtirishda, tushib borayotgan immunitetni, qizil qon tanachalarini yoxud eritrositlar shakllantirishni rag’batlantirishda, gemoglabinni oshirish yoki kamqonlik yuzaga kelishini oldini olishda nojo’ya ta’sirlarsiz qo’llash mumkin bo’lgan tabiiy dori vositasidir. Tug’ilajak bolaning rivojlanishida kimyoviy vositalardan ko’ra nojo’ya ta’sirga ega bo’lmagan tabiiy maxsulotlar bola organizmlarini rivojlanishida turli anamaliyalar, tug’ilganidan keyin yuzaga kelishi mumkin bo’lgan turli ko’rinishlardagi patalogiyalarning kelib chiqishini oldini oladi. Quyidagi jadvalda na‘matakninng kimyoviy tarkibi keltirilgan:

1-jadval. Na‘matakninng kimyoviy tarkibi

Yog’lar	**0.3 g**
Uglevodlar	38 g
Oqsil	1,6 g
Natriy	4 mg
Kaliy	429 mg
Temir	1.1 mg
Magniy	69 mg
Vitamin A	217 mg
Vitamin B6	0.1 mg
Vitamin C	426 mg

Na‘matak (Rosa canina.L) mevasining kimyoviy tarkibi

Odam organizmida qon hujayralarining xosil bo‘lish ya’ni gemopoez jarayoni uchun xom-ashyo yoki rag‘batlantiruvchi moddalar qatorida zarur bo‘lgan biologik faol birikmalarga, mikroelementlardan - mis va kobalt, vitaminlardan piridoksin- B6, riboflavin-B2, nikotin kislotasi – vitamin PP, askorbin kislotasi- vitamin C, vitamin – A, tokoferol- vitamin E, oqsillar, aminokislotalar hamda oziq-ovqatning energetik quvvatini sanab o‘tish mumkin [4].

Хулоса. Na’matak mevasining kimyoviy tarkibi olimlar tomonidan kimyoviy, fizik-kimyoviy hamda mikrobiologik uslublar bilan o‘rganilgan bo‘lib, u biologik faol moddalarga boy ekanligi isbotlangan.O‘tkazilgan tadqiqotlar va xalqimizning uzoq yillik tabobatdagi tajribalariga tayangan xolda, quyidagi o‘rinlarda qon hujayralari xosil bo‘lishi jarayonida undan keng miqyosda foydalanish juda samarali natija beradi:

1) Ayniqsa, yosh bolalarda tez o‘sish kuzatiladi, buning uchun esa katta yoshdagi kishilarga nisbatan tanaga ko‘p miqdorda makro va mikro nutriyentlarning kirib turishi talab qiladi.

2) Ayollarda kuzatiladigan ortiqcha qon ko‘rish jarayoni sababli ularda ham kamqonlik uchrab turadi.

3) Umuman axolining qanday tabaqasi bo‘lishidan qat’iy nazar, kamqonlik o‘rnida, na’matak asosida tayyorlangan oziq-ovqat qo‘shilmasinidan foydalanish, so‘zsiz ijobiy samara beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Razzakov, N. (2024). Dorivor o’simliklar ekstraksiyasining optimal usulini ishlab chiqish. Qo‘qon universiteti xabarnomasi, 10, 147-149.
2. И.Р.Асқаров “Табобат қомуси”Тошкент “Мумтоз сўз” 2019 й, 596 б
3. Ҳ.Х.Холматов,Ў.А.Аҳмедов. “Фармокогнозия “. Тошкент, “Абу Али ибн Сино номидаги, Тиббиёт нашри” 1997й, 86б
4. С.А. Волкова, Н.Н. Боровков “Основы клинической гематологии” с.30
5. Askarov, I., & Razzakov, N. (2024). The beginning of ethnobotanical study of acclimatized ginkgo biloba in uzbekistan. Qo‘qon universiteti xabarnomasi, 11, 94-97.

“Tadqiq va tatbiq” ilmiy-uslubiy jurnal

Tahririyat manzili:
150100, Farg‘ona vil., Farg‘ona sh., Solim ko‘chasi, 23/4-uy, 26-xonadon

E-mail:
chief_editor@fer-teach.uz

Bizning web-sahifa:
https://fer-teach.uz/

“Tadqiq va tatbiq” ilmiy-uslubiy jurnali "Fer-Teach" MChJ muassisligida tashkil etilgan bo‘lib, ilmiy va uslubiy jihatdan Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Farg'ona filiali tomonidan qo‘llab-quvvatlanadi. Mazkur jurnal O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2023-yil 3-mayda ommaviy axborot vositasi sifatida davlat ro‘yxatidan (№ 078777) o‘tkazilgan.

ISSN 3030-3362.

Jurnal aniq va tabiiy fanlar, ijtimoiy-iqtisodiy fanlar, texnika fanlari, tibbiyot fanlari, pedagogika fanlari sohalarini qamrab oladi. Tahrir hay’ati a’zoligidan respublikaning turli OTMlarida faoliyat olib boruvchi fan nomzodlari va doktorlari o‘rin olishgan..

Nashr tillari: O‘zbek, Rus, Ingliz va Qoraqalpoq tillari

Научно-методический журнал “Исследования и внедрение”

Адрес редакции:
150100, Ферганская область, г. Фергана, улица Солим, дом 23/4, кв. 26

E-mail:
chief_editor@fer-teach.uz

Наш сайт:
https://fer-teach.uz/

Учредителем научно-технического журнала
«Исследования и внедрение» является ООО “Fer-Teach”.
Журнал издается с 2023 года, зарегистрирован 3 мая 2023 года Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан (Сертификат № 078777).

ISSN 3030-3362.

«Исследования и внедрение» является специализированным журналом в области техники и охватывает все основные направления исследований и разработок в различных областях технических наук: физике, математике, информационных технологиях. В журнале также публикуются научные статьи по лингвистике, методике преподавания и истории развития технических наук.

Языки издания: Узбекский, русский, английский и каракалпакский

Scientific and methodological journal “Research and implementation”

Address:
150100, Fergana region, Fergana, Solim street, building 23/4, apt. 26

E-mail:
chief_editor@fer-teach.uz

Our website:
https://fer-teach.uz/

The scientific and methodological journal “Research and implementation” was founded by Fer-Teach LLC and supported by the Fergana branch of the Tashkent University of Information Technologies named after Muhammad al-Khorezmi. This journal was registered by the Agency of Information and Mass Communications under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan on May 3, 2023 (No 078777).

ISSN 3030-3362.

"Research and implementation" is a specialized journal in the field of technology and covers all major areas of research and development in various fields of technical sciences: physics, mathematics, information technology. The journal also publishes scientific articles on linguistics, teaching methods and the history of the development of technical sciences.

Languages: Uzbek, Russian, English, Karakalpak

ВНИМАНИЕ!

При использовании материалов журнала необходимо указывать источник
Авторы статей несут ответственность за содержание статей и за сам факт их публикации.
Редакция не всегда разделяет мнения авторов и не несет ответственности за недостоверность публикуемых данных.
Редакция журнала не несет никакой ответственности перед авторами и/или третьими лицами и организациями за возможный ущерб, вызванный публикацией статьи.

ATTENTION!

When using journal materials, you must indicate the source.
The authors of the articles are responsible for the content of the articles and for the very fact of their publication.
The editors do not always share the opinions of the authors and are not responsible for the unreliability of the published data.
The editorial board of the journal does not bear any responsibility to the authors and / or third parties and organizations for possible damage caused by the publication of the article

---

DIQQAT!

Jurnal materiallaridan foydalanganda manbani ko‘rsatish kerak.
Maqola mualliflari maqolalar mazmuni va ularning nashr etilishi fakti uchun javobgardirlar.
Har doim ham mualliflarning fikrlari tahririyat nuqtai nazarini ifodalamaydi va nashr etilgan ma'lumotlarning haqiqiyligi uchun javobgar emas.
Jurnal tahririyati mualliflar va/yoki uchinchi shaxslar va tashkilotlarga maqolaning e’lon qilinishi natijasida yetkazilishi mumkin bo‘lgan zarar uchun javobgar emas.